

Nr 40.

Ankom till riksdagens kansli den 10 maj 1924 kl. $\frac{1}{2}$ 11 f. m.

Bevillningsutskottets betänkande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om vissa ändringar i förordningen den 1 juli 1918 angående handel med skattefri sprit m. m. ävensom en i ämnet väckt motion.

Genom proposition den 14 mars 1924, nr 193, vilken hänvisats till bevillningsutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga nedan intagna förslag till

1) förordning om vissa ändringar i förordningen den 1 juli 1918 angående handel med skattefri sprit;

2) förordning om vissa ändringar i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin; samt

3) förordning om ändrad lydelse av 13 § 1 mom. i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker.

Förslag

till

förordning om vissa ändringar i förordningen den 1 juli 1918 (nr 508) angående handel med skattefri sprit.

Häri genom förordnas, att 3 §, 7 § 2 mom., 10 §, 12—14 §§ samt 20 § i förordningen den 1 juli 1918 angående handel med skattefri sprit skola hava följande ändrade lydelse:

3 §.

1 mom. Tillverkare av sprit, varför frihet från tillverkningskatt åtnjutes, äger försälja av honom framställd sprit

a) till bolag, som, enligt vad i 4 § sägs, erhållit rätt att driva partihandel med skattefri sprit;

b) för användning till motordrift, då spriten, enligt vad i 7 § 2 mom. sägs, är att anse såsom motorsprit; samt

c) för export.

På annat sätt än nu är nämnt må tillverkare icke avhända sig dylik sprit.

Önskar tillverkare i egen rörelse använda annan av honom framställd sprit än motorsprit, skall han därtill söka kontrollstyrelsens tillstånd. Sådant

tillstånd må meddelas allenast under villkor, som trygga mot missbruk av spriten.

Beträffande rätt till försäljning, som avses under b), skall med tillverkare vara likställd den, som av tillverkaren eller hans ombud antagits till återförsäljare.

2 mom. Denaturerad sprit — — — fastställd myckenhet.

3 mom. De närmare föreskrifter, som, utöver vad denna förordning innehåller, kunna finnas erforderliga för tillsyn över handel med motorsprit, meddelas av kontrollstyrelsen.

7 §.

2 mom. Denaturering — — — än förtäring.

Sprit, som genom denatureringen bibringats sådana egenskaper, att, enligt kontrollstyrelsens beprövande, användning av spriten till förtäring kan betraktas såsom utesluten, benämnes *dubbeldenaturerad*. Annan i detta mom. avsedd denaturerad sprit benämnes *enkeldenaturerad*.

Kontrollstyrelsen åligger att, allt efter det särskilda ändamål, för vilket spriten är avsedd, föreskriva sådan denatureringsmetod, som, på samma gång den tillfredsställer de under a) och b) angivna fordringar, medför minsta möjliga nedsättning i spritens användbarhet. Dubbeldenaturerad sprit, som denaturerats på sätt, kontrollstyrelsen föreskrivit beträffande sprit, avsedd för användning till motordrift, benämnes i denna förordning *motorsprit*.

10 §.

Detaljhandlare med skattefri sprit skola till erforderligt antal antagas av kontrollstyrelsen. Med undantag, varom förmåles i 3 § 1 mom., må detaljhandel utövas allenast av sålunda antagen detaljhandlare.

Till detaljhandlare — — — och nykterhetsnämnd.

12 §.

Kärl, vari denaturerad sprit vid detaljhandel utlämnas, skall vara försett med etikett, innehållande uppgift å försäljarens namn och varans art, varning mot användande av spriten till förtäring samt erinran om det straff, som är stadgat för olovligt förfarande med densamma. Därest spriten är av beskaffenhet att medföra fara för ohälsa i händelse av förtäring, skall detta finnas på ett i ögonen fallande sätt särskilt angivet.

Närmare föreskrifter om etikettens innehåll ävensom, där så finnes påkallat, bestämmelser om dess utseende och anbringande meddelas av kontrollstyrelsen.

Då fråga är om motorsprit, må kontrollstyrelsen, där sådant finnes utan olägenhet kunna ske, medgiva undantag från vad sålunda stadgats.

13 §.

Enkeldenaturerad sprit — — — egenhändig underskrift.

14 §.

Enkeldnaturerad sprit må vid detaljhandel ej utlämnas till mindre myckenhet än en tredjedels liter för varje gång.

20 §.

1 mom. Därest tillverkare av sprit, varför frihet från tillverkningsskatt åtnjutes, eller återförsäljare, som i 3 § 1 mom. avses, obehörigen avhänder sig sprit, varom nu sagts, straffes med böter från och med etthundra till och med tvåtusen kronor eller fängelse i högst sex månader. Äro omständigheterna synnerligen försvårande, dömes till straffarbete i högst ett år.

2 mom. Därest tillverkare utan tillstånd, där sådant erfordras, använder dylik av honom framställd sprit, straffes med böter från och med tjugufem till och med ettusen kronor eller, i händelse omständigheterna äro synnerligen försvårande, med fängelse i högst sex månader.

Lag samma vare, därest tillverkare vid tillgodonjutande av tillstånd, som omförmäles i 3 § 1 mom., icke ställer sig till efterrättelse med tillståndet förbundet villkor.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1924.

Förslag

till

förordning om vissa ändringar i förordningen den 11 oktober 1907 (nr 86) angående tillverkning av brännvin.

Häri genom förordnas, att 2 § 2 mom., 12 § 5 mom., 13 § 5 mom., 21 § 2 mom. och 24 § 3 mom. i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin skola hava följande ändrade lydelse:

2 §.

2. I sammanhang med pressjästberedning ävensom vid bränneri, där allt det tillverkade brännvinet försäljes till partihandlare, varom förmäles i förordningen angående handel med skattefri sprit, eller enligt samma förordning avyttras som motorsprit eller utföres ur riket eller användes i tillverkarens rörelse, må jämväl under den del av året, då brännvinstillverkning på grund av 1 mom. i allmänhet icke är tillåten, brännvinstillverkning äga rum under de särskilda villkor, Kungl. Maj:t prövar erforderliga.

12 §.

5. Skattefrihet må åtnjutas för brännvin, som tillverkas vid bränneri, där allt det tillverkade brännvinet försäljes till partihandlare, varom i 4 b) sägs, eller enligt förordningen angående handel med skattefri sprit avyttras som motorsprit eller utföres ur riket eller användes i tillverkarens egen rörelse; dock att angående beskattning för försäljning av odenaturerad sprit, framställd ur avfallslut vid sulfitcellulosatillverkning, gälle vad därom särskilt är stadgat.

13 §.

5. Vad i denna paragraf är stadgat om tilläggsavgift vid brännvinstillverkning gälle icke i fråga om bränneri, där allt det tillverkade brännvinet försäljes till partihandlare, varom förmåles i förordningen angående handel med skattefri sprit, eller enligt samma förordning avyttras som motorsprit eller utföres ur riket eller användes i tillverkarens egen rörelse.

21 §.

2. Vid bränneri, där allt det tillverkade brännvinet försäljes till partihandlare, varom förmåles i förordningen angående handel med skattefri sprit, eller enligt samma förordning avyttras som motorsprit eller utföres ur riket eller användes i tillverkarens egen rörelse, åligger det tillverkaren att gottgöra statsverket vad enligt särskilt stadgade grunder utgått i arvode eller ersättning till kontrollör vid bränneriet.

24 §.

3. Vad i denna och nästföregående paragraf stadgas angående kontrollapparat gäller icke i avseende å bränneri, där allt det tillverkade brännvinet försäljes till partihandlare, varom förmåles i förordningen angående handel med skattefri sprit, eller enligt samma förordning avyttras som motorsprit eller utföres ur riket eller användes i tillverkarens egen rörelse; ägande kontrollstyrelsen meddela erforderliga föreskrifter för brännvinets uppmätning vid dylikt bränneri ävensom beträffande kontrollen i övrigt i de avseenden, som finnas erforderliga.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1924.

Förslag

till

förordning om ändrad lydelse av 13 § 1 mom. i förordningen den 14 juni 1917 (nr 340) angående försäljning av rusedrycker.

Härigenom förordnas, att 13 § 1 mom. i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusedrycker skall hava följande ändrade lydelse:

13 §.

1. Den, som till avsalu äger tillverka spritdrycker, vare skyldig att av det tillverkade till partihandelsbolag försälja vad som icke utföres ur riket eller försäljes till partihandlare, varom förmäles i förordningen angående handel med skattefri sprit, eller enligt samma förordning avyttras som motorsprit eller användes i tillverkarens egen rörelse.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1924.

Beträffande vad föredragande departementschefen enligt öförmälda statsrådsprotokoll vid ärendets föredragning inför Kungl. Maj:t anført till motivering för förslagen får utskottet hänvisa till statsrådsprotokollet.

Till utskottets behandling har jämväl öfverlämnats en i anledning av propositionen av herrar *Frändén* och *Nils Anton Nilsson* inom första kammaren väckt motion, nr 293, däri hemställts, »att riksdagen i anslutning till föreliggande proposition nr 193 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om fullföljande av utredningen om sulfitspritsens nyttiggörande som motorbränsle i form av en lämplig spritbensinblandning, varjämte riksdagen måtte uttala sig om önskvärdheten av att statens verk och inrättningar vid skäligt pris måtte anmodas att i största möjliga utsträckning använda sig av spritbensinen som motorbränsle».

Vidkommande vad motionärerna anført till stöd för sitt förslag, tillåter sig utskottet att hänvisa till motionerna.

De bestämmelser, som för närvarande reglera försäljningen av motorsprit, återfinnas i förordningen den 1 juli 1918 angående handel med skattefri sprit. Enligt förordningen handhaves partihandeln — i huvudsak försäljningen till återförsäljare och försäljningen för export — av aktiebolag, som därtill erhållit Kungl. Maj:ts tillstånd, och detaljhandeln av särskilda av kontrollstyrelsen för detta ändamål antagna handelsidkare. För detaljhandeln äro stadgade åtskilliga särskilda föreskrifter, mindre stränga då de avse

Utskottet.
Historik.

försäljningen av dubbeldenaturerad sprit, varmed enligt förordningen förstås sprit, som genom denatureringen bibringats sådana egenskaper, att kontrollstyrelsen prövar användning av spriten till förtäring utesluten, men strängare i vad de avse försäljningen av enkeldenaturerad sprit. Då ännu intet denatureringsmedel kunnat utfinnas, som under alla förhållanden, oavsett de kemiska eller fysikaliska processer, som konsumenten låter spriten undergå, lämnar full trygghet mot dennas användning för förtäring, har all denaturerad sprit och sålunda även motorspriten måst följa de försäljningsbestämmelser, som stadgats för den enkeldenaturerade spriten. I fråga om motorsprit gälla därjämte ytterligare vissa särskilda bestämmelser. All försäljning av enkeldenaturerad sprit skall ske mot av köparen egenhändigt underskriven rekvisition. Vid försäljning av sådan sprit skall vederbörande detaljhandlare i särskild försäljningsbok anteckna när och till vem försäljning ägt rum samt den försålda varans art och myckenhet. I fråga om motorsprit gäller därjämte, att i rekvisitionen skall på sätt, som medgiver identifiering, angivas den eller de motorer, för vilka spriten är avsedd, varjämte ytterligare stadgas, att enkeldenaturerad motorsprit vid detaljhandel med visst undantag ej må utlämnas till mindre myckenhet än tio liter. Slutligen har kontrollstyrelsen, för att göra försäljningskontrollen effektiv, utfärdat vissa tillämpningsföreskrifter dels rörande försäljningen av denaturerad sprit i allmänhet, dels speciellt rörande försäljningen av motorsprit.

I anledning av en inom första kammaren vid 1923 års riksdag väckt motion, nr 73, anhöll riksdagen i skrivelse den 30 maj 1923, nr 205, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om skyndsamt utredning och förslag till sulfitspritens utnyttjande som motorbränsle.

I motiveringen till denna hemställan anförde riksdagen följande.

»I en inom riksdagen väckt motion har gjorts framställning i syfte att utredning måtte komma till stånd rörande sulfitspritens utnyttjande såsom nationellt motorbränsle.

Yttrande i ärendet har av riksdagens vederbörande utskott inforrats från automobilklubben; och har därjämte till samma utskotts förfogande ställts en av professorn vid tekniska högskolan E. Hubendick utarbetad promemoria.

Den under senare åren oerhört stegrade användningen av motorer och därav betingade konsumtion av motorbränsle har givetvis riktat intresset på att söka utfinna möjligheter att för Sverige bevara de stora belopp, som nu erläggas till utlandet för inköp av motorer och motorbränsle. Det torde vara obestriddigt, att detta spörsmål är av betydande nationalekonomisk vikt och att, därest det tillfredsställande kunde lösas, stora värden därigenom skulle tillföras landet. De undersökningar, som verkställts i detta syfte, hava gått ut på att tekniskt lösa frågan dels om bensinens ersättande med spritbränsle, som i stora kvantiteter kan framställas som biprodukt vid de svenska cellulosaafabrikerna, dels om konstruerandet av för spritbränsle lämpade motorer. Enligt vad som framgår av ovanberörda promemoria, vilken tillställts riksdagens vederbörande utskott, synes numera vara tillfullo konstaterat, dels att sulfitspriten är ett fullgott motorbränsle, dels att betingelserna för konstruktion och tillverkning av spritmotorer äro fullt kända och tillförlitliga, dels ock att vanliga bensin-

motorer genom enkla anordningar kunna omändras till drift med spritbränsle.

Den tekniska delen av ifrågavarande spörsmål torde alltså vara löst. Det är emellertid tydligt, att därest den svenska motorspriten skall komma att bli använd såsom allmänt motorbränsle och effektivt kunna upptaga konkurrensen med bensinen, motorspriten måste tillhandahållas under lika betingelser som nu bensinen, varjämte den givetvis måste försälas till konkurrenskraftiga priser. För ett rationellt utnyttjande av motorspriten skulle således fordras fri tillgång till densamma och försäljning efter fullt affärsrättsliga principer. Blev så förhållandet, skulle en för närvarande nästan obrukbar inhemsk produkt kunna ekonomiskt utnyttjas och därjämte betingelser skapas för utveckling av en svensk spritmotorindustri.

Mot en utsträckt och friare användning av sulfitsprit hava emellertid som bekant hittills förelegat starka skäl av social art. Det kan nämligen icke bestridas, att, så länge sulfitspriten icke kunnat effektivt denatureras, svåra olägenheter från nykterhetssynpunkt uppstått därigenom att motorsprit använts till förtäring. Betänkligheterna av denna anledning mot motorspriten användning synas numera vara på väg att hävas. Vad särskilt den s. k. förspriten beträffar, synes den, enligt vad riksdagen inhämtat, även utan särskild denaturering kunna tillhandahållas i allmänna marknaden. Att frigiva denna och därigenom de med denna som huvudbeståndsdel sammansatta motorspritsblandningar, vilka visat sig vara fullgoda och billiga, synes alltså icke behöva inge några betänkligheter. Vad därefter användningen av den övriga delen av sulfitspriten vidkommer, anser sig riksdagen icke kunna utan vidare avgöra, huruvida de moderna denatureringsmetoder, som på senaste tid uppfunnits, äro fullt effektiva eller icke. Riksdagen finner det emellertid vara av synnerligen stor betydelse, att även denna del av frågan blir fullt klarlagd och att, därest denatureringen skulle visa sig vara fullt betryggande, åtgärder skyndsamt vidtagas för att även övriga fraktioner av sulfitspriten må bli i den allmänna handeln fritt tillgängliga.

Slutligen anser sig riksdagen böra framhålla önskvärdheten av, att statsverket, i den mån så befinnes lämpligt, understödjer här ifrågavarande industrier genom användande för statens räkning av motorer för spritbränsle.»

Enligt föreliggande förslag skulle, utan iakttagande av nämnda förordnings försäljningsbestämmelser, få för användning till motordrift försälas på särskilt sätt denaturerad sprit, som i förslaget benämns motorsprit. Rätt att försäla sådan sprit skulle tillkomma tillverkare och av denne eller hans ombud antagna återförsäljare. *Propositionen.*

De invändningar, som tidigare gjorts mot att tillåta försäljning under fria former av sprit för motordrift, synas numera knappast kunna vidhållas, sedan mot förtäringssmissbruk skyddande denatureringsmedel utexperimenterats. Utskottet har därför icke haft något att erinra mot de föreslagna lättnaderna i försäljningsrestriktionerna.

Ehuru härigenom det förnämsta hindret mot en mera allmän användning av sulfitspriten för motordrift skulle komma att undanröjas, torde det dock kunna antagas, att under den närmaste framtiden betydande svårigheter för motorspriten att upptaga tävlan med bensinen komma att *Utskottets yttrande.*

kvarstå. I sitt förenämnda yttrande har departementschefen också berört de ekonomiska betingelserna för motorspritsens utnyttjande närmast ur synpunkten, huruvida av statsmakterna några åtgärder borde och kunde vidtagas i syfte att främja sulfitspritsens användning såsom motorbränsle. Så har vid frågans utredning beaktats det av riksdagen i omförmälda riksdagsskrivelse framhållna önskemålet, att statsverket i den mån så befundes lämpligt, understödde sulfitspritindustrien genom användande för statens räkning av motorer för spritbränsle. Enligt vad departementschefen anfört, hava samtliga myndigheter, vilka i större omfattning inom sina förvaltningsgrenar använde motorfordon, visat sig hysa ett livligt intresse för att det inhemska motorbränslet skulle kunna komma till ökad användning. Då det följaktligen bör kunna förväntas, att statens verk och inrättningar komma att i största möjliga utsträckning begagna sig av spriten för motordrift, därest detta icke av ekonomiska eller andra skäl befinnes direkt omöjligt, har utskottet saknat anledning att biträda motionärernas hemställan i denna fråga.

Jämväl en annan möjlig utväg att bereda sulfitspriten ökad avsättning har undersökts, nämligen att föreskriva obligatorisk blandning av sulfitsprit och bensin. Departementschefen har emellertid häremot framhållit bland annat, att utredningen av de tekniska problem, som äro förknippade med en lagstiftning å detta område, icke syntes vara tillräckligt omfattande och djupgående ävensom att ett dylikt reglerande ingripande i näringslivet i vart fall icke borde vidtagas, innan det efter genomförandet av de föreslagna ändringarna i försäljningsbestämmelserna för motorsprit visat sig omöjligt att finna avsättning för sulfitspriten såsom motorbränsle. Utskottet delar den av departementschefen uttalade uppfattningen i sistnämnda fråga. Det torde vidare kunna antagas, att de undersökningar rörande möjligheten att åstadkomma hållbara och för motordrift lämpade blandningar av sprit och bensin, vilka redan igångsatts av representanter för sulfitspritindustrien, komma att fortsättas. Vid sådant förhållande saknar utskottet anledning att, såsom motionärerna hemställt, föreslå en skrivelse i ämnet.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

a) att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 193, antaga

1) ovan införda förslag till förordning om vissa ändringar i förordningen den 1 juli 1918 angående handel med skattefri sprit;

2) ovan införda förslag till förordning om vissa ändringar i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin; samt

3) ovan införda förslag till förordning om ändrad

lydelse av 13 § 1 mom. i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker;

b) att motionen I:293 av herrar Frändén och Nils Anton Nilsson icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 9 maj 1924.

På bevillningsutskottets vägnar:

ERIK RÖING.

Närvarande: herrar Röing, friherre Fleming, Gustaf Nilsson, Antonsson, Örne, Bärge, Boman, Pers, Jönsson i Boa, Johansson i Kullersta, Olsson i Ramsta, Sköld, Lithander, Lövgren, Svensson i Grindstorp*, Alexander Nilsson, Carlsson i Gävle*, Björklund, Olsson i Gävle och Strindlund.

* Icke närvarit vid justeringen av betänkandet.

Reservation

av herrar *Bärge* och *Lövgren* mot viss del av motiveringen.
